

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 12. de Verbis Institutionis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

omni loco. Et huc etiam inclinavit Doctor noster *Franzius*, cujus maxima laus est apud Evangelicos, in consummatissimo Tractatu de *SS. Scripturarum Interpretatione*, ex antecedentibus & consequentibus hanc eruens Prophetam, vel potius Dei ipse in hoc Vaticinio mentem, ut *Lector pius atq. eruditus*, quæ Ejus verba sunt notatu digna, fateatur, omnia hic verba propriissime intelligenda esse, de incenso proprie sic dicto, de igne proprie sic dicto, de pecoribus proprie sic dictis, de oblatione proprie sic dicta, & nequaquam per incensum denotari Missam Pontificiam tropico Sermonis genere, adeoque Missæ Romanæ nullum hic latitare propugnaculum; sed omnino agi de incensis propriissime sic dictis, quæ tunc EX omnibus locis Hierosolymam procurare solebant gentes, miraculis sub captivitate Babylonicâ factis, & ipsâ captivitate solutione, antea Drivinitus prædicta, nunquam (legi debet, nunc autem) præstita commotæ EX omnibus undiq. locis. Postquam verò hanc Explicationem parallelo ex Esaiâ Oraculo illustravit, pro coronide hæc subiunxit: *Interim tamen ambabus manibus amplector etiam Lutheri Expositionem, qui Sermones Esaiæ (Malachiæ) impletos esse dicit in N. T. tunc nimirum, quando omnes ad Christum adcurrerunt gentes, ut antea ad Templum S. & erexerunt Ecclesias in medio sui clarissimas. Ad hæc hæc duæ Expositiones sunt subalternatæ, non contrariæ, & illa prior literalis summas habet utilitates, ut nimirum videas, quomodo Deus omni tempore, etiam extra Iudæam, suos habuerit cultores, nec unquam inviderit æternam gentibus Salutem. Placuit hæc aliquantò prolixius adducere, tum ut hoc etiam documento ostenderetur, antiquos & recentiores Scripturæ Interpretes in explicandis Prophetarum Vaticiniis se non ita ad Augustini autoritatem in omnibus observandam putasse adstrictos, ut non liberum sibi exitimaverint, ubi opus videretur, ab Ejus recedere Sententiâ, eamque amplecti, quæ proprius ad Textum & literalem Sentum suâ quidem accederet opinio; eum ut discrimen harum *Ariæ Montani* ex unâ, ex alterâ autem parte *Hugonis*, & *D. Franzii* Explicationum Lectori indicaretur, quas apud non planè nullos, qui earum in hujus Vaticinii tractatione fecerant mentionem, locis sine dubio non vel obiter inspectis, confundi, & quasi una esset eademque, observavi, cum sint omninò diversissimæ, & posterior quidem priori videri possit probabilior, quanquam utrum omni careat difficultate, alius loci sit & temporis, id uberius discutere. Nunc ex superabundanti duorum adhuc Romanensis Ecclesiæ Scriptorum de hoc Malachiæ Vaticinio Sententias à mentione Sacrificii Missæ alienas addo, ut testimonium Veritatis contra illud eò pluribus nitatur autoritatibus. Prior est laudatus antea non semel Sorbonista *Picherellus*, qui postquam hoc Oraculum Missæ Sacrificium non exhibere, *Iustini Martyris, Tertulliani, Hieronymi*, quin & *Irenæi, Eusebii, Augustini* autoritatibus ostendit, de suo & ex propria mente ita scripsit: *Ego non solum ad Orationem refero, sed & ad sanctam hominum piorum & fidelium vitam, ad Legem Dei compositam & conformatam, qui Deo oblationem offerunt in Iustitia, ut loquitur idem Malachias. Ita omnes Christiani dicuntur Sacerdotes, ad offerendas spirituales hostias, quas ita etiam adpellat Cyrillus, locum Sanctorum in terris non requirens positum, sed in corde; & Origenes dicit, unumquemq. fidelium habere in se holocaustum suum, & holocausti sui Altare ipsum succendere, ut semper ardeat, & exempla adfert, ut & Augustinus &c. Thus hoc & oblatio hæc spiritualiter intelligenda, juxta morem Prophetarum. Alter est *Castaneus*, Pictavorum in Galliâ non ita pridem Episcopus, in suis ad plerosque S. Scripturæ libros Exeritationibus, hanc Malachiæ Oraculo adscribens paraphrasin: *In omni orbis terrarum loco, mediisque etiam in Mundi cloacis & incommodis sacrificatur & offertur facile à fidelibus (non solum Sacerdotibus Missificis) per sinceræ Mentis propositum Nomini meo præclariori oblatio munda, cum in singulis rerum creaturarum ordinibus uberrimam habeat nitens animus materiam ad earum authorem devocuerandum.***

Orac. 102.
Pag. m.
291.Opusc.
P. 115.

CAPVT DVODECIMVM,

DE

Verbis Institutionis,

EX iis ut Missæ Sacrificium demonstret Bellarminus, præprimis verba, *Hoc facite*, attendit, urgens, Christum per ea Apostolis, Eorumque in officio Successoribus mandasse, ut quod Ipse fecit, illi quoq. facerent, id est, sicut Ipse tanquam Sacerdos Summus sub specie Panis & Vini Deo Patri se obtulit, ita illi etiam Corpus & Sanguinem suum in Sacrificio Missæ Deo Patri offerant, atque sic tanquam Sacerdotes proprie sic dicti sacrificent, id quod inter alia probare satagit autoritate Patrum, quos aperte docere scribit,

Zz 2

Chri

Christum in Cœnâ seipsum Deo Patri sub specie Panis & Vini obtulisse, præter alios ad Augustinum quoque provocans, ac sequentia Ejus verba: Ipse de corpore & Sanguine suo Sacrificium instituit secundum ordinem Melchisedech, cujus etiam insuper quinque citavit loca, in quibus idem contineri putavit, breviter huc adscribenda, ne quid ad rem pertinens ludicio videatur prætermisum. Primum hoc est: Dominus, quos à Leprà mundavit, ad Sacramenta Judæorum misit, ut offerrent pro se Sacrificium Sacerdotibus, quia nondum eis successerat Sacrificium, quod Ipse post in Ecclesiâ voluit celebrari pro illis omnibus, quia illis omnibus Ipse præsignificabatur. Secundum: Demonstrabo, quam vim habeat, quod in Psalmis canitur: Sacrificium laudis glorificabit me, & illic est via, ubi ostendam illi Sacramentum meum. Hujus Sacrificii Caro & Sanguis ante adventum Christi per victimas similitudinum promittebatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post adventum Christi per Sacramentum memoriæ celebratur. Tertium: Aptum fuit primis temporibus Sacrificium, quod præceperat Deus: nunc verò non ita est. Aliud enim præcepit, quod huic temporis aptum esset, qui multò magis, quàm homo novit, quid cuique temporis ad commodatè adhibeatur. Et post: Breviter dici potest, quod homini acuto fortasse suffecerit. Aliis Sacramentis prænuntiari Christum, cum venturus esset, aliis, cum venisset, annuntiari oportuisse, sicut modò nos, id ipsum loquentes, rerum diversitas compulsi etiam verba mutare, siquidem aliud est prænuntiari, aliud autem annuntiari; aliud cum venturus esset, aliud cum venisset. Quartum: Sacerdos ipse Mediator T. N. exhibet secundum ordinem Melchisedech de Corpore & Sanguine suo Mensam, quod Sacrificium successit illis omnibus Sacramentis T. V. quæ immolabantur in umbra futuri. Quintum deniq; Ipse est Sacerdos noster in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, & Ejus Sacrificii similitudinem celebrandam in suæ Passionis memoriâ commendavit, ut illud quod Melchisedech obtulit Deo, jam per totum orbem terrarum in Christi Ecclesiâ videamus offerri. Verùm si omnia hæc Augustini testimonia diligentissimè etiam excutiamus, illud inde non impetrabimus, quod Bellarminus audacter Patres, & inter eos Augustinum, aperte scripsit docere, videlicet, Christum in Cœnâ seipsum Deo Patri sub specie Panis & Vini obtulisse, & hinc ad Ejus exemplum hodiè etiam Missificos, tanquam Successores Apostolorum & Sacerdotes propriè sic dictos, Christi Corpus & Sanguinem Deo Patri in administratione Sacrificii Missæ obferre, ac verè sacrificare, cum neque antecedentis, neque consequentis ullum in omnibus his Augustini testimoniis expressum adpareat veligium, nisi nonnisi ad Eucharistiæ Sacramentum respicientibus; quod cur in latiori significatione Sacrificium dicatur, ad antecedentia jam dictum est, & ex his etiam manifestè constat. Illud certè, quod cæteris præmisit, & solum quasi præcipuum verbotenus expressit, esse vocem Sacrificii exhibeat, non nisi tamen ad memoriâ Sacrificii potest vel debet referri, quam in Eucharistiæ Sacramento nobis sistit & commendat, qui est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, id quod supra non semel est explicatum. Ex sequentibus testimoniis primùm expresse celebrationis Sacrificii in Ecclesiâ facit mentionem, per vocem celebrationis nihil aliud, quàm gratiam hujus Sacrificii memoriâ & debitam gratiarum actionem pro eo intelligens. Secundum ita clarè ipsam hujus Sacrificii oblationem ad Christi Passionem refert, & à Sacramento Eucharistiæ, quod Sacramentum memoriæ ad hoc Institutum pertinentissimè dicitur, distinguit, ut distinctius fieri non potuerit. Tertium vocibus Sacrificii & Sacramenti promiscuè utitur, ac pro iisdem habet, quod factum non fuisset, si tempore Augustini jam alia ratio Sacrificii Missæ, alia autem Sacramenti Eucharistiæ fuisset. Quartum iteratò exhibet typum Melchisedechi, cujus oblationem Abrahamo & sociis Ejus factam non fuisse Sacrificium propriè sic dictum, multò minus propitiatorium, adeòque nec typum Sacrificii Missæ, ex antedictis jam constat. Quintum deniq; dum ad eundem respicit typum, peculiari etiam non indiget responso, præmissis cum ex Picherello supra fuerit observatum, in eo vocem Deo non sequi comma, sed antecedere, atque sic ad mentem S. Patris in aliis pluribus locis expressam legi debere, illud quod Melchisedech obtulit, nimirum Abrahamo & sociis Ejus, in typo, Deo jam in Ecclesiâ per totum orbem terrarum offerri, videlicet in Antitypo, per Sacrificium laudis & debitæ pro Christi Sacrificio in Cruce gratiarum actionis, quod supra non semel ex Augustino fuit observatum. Nihil proinde Bellarminus ex his Augustini testimoniis subsidii pro Missæ Sacrificio habere potuit, augusto Doctore ad Eucharistiæ Sacramentum, Sacrificii in Cruce peracti memorativum, nullo autem modo ad Missæ Sacrificium

in eis respiciente. Et si jam remotâ Augustini autoritate ipsum de his verbis, *Hoc facite*, eorumque sensu Bellarminum in antecedentibus ea tractantem interrogemus, Eum si bimet ipsi hic quoque contraria scripsisse observabimus. Ubi enim argumentis *Communione sub unâ specie* evertentibus, ei nominatim, quod ex his deducitur verbis, *Hoc facite*, satis studuit facere, ita contra semetipsum scripsit: *Queritur à Doctoribus, quid proprie demonstret illud, Hoc, cum Dominus ait, Hoc facite; an demonstret id, quod Dominus egit, id est, Consecrationem & distributionem; an quod egerunt Discipuli, id est, manducationem & bibitionem; an utrumq; simul? Sed ad rem nostram id non refert, quando constat, illud præceptum non dari absolute, nisi de unâ specie. Videtur tamen sententia Johannis à Lovanio (Hesseli) valde probabilis, qui docet, verba Domini apud Lucam ad omnia referri, id est, ad id, quod fecit Christus, & ad id, quod egerunt Apostoli, ut sensus sit: Id, quod nunc agimus, Ego, dum confecto & porrigo, & vos, dum accipitis & comeditis, frequentate deinceps usq; ad Mundi consummationem. Profert etiam prædictus Author veteres Ecclesie Patres, qui verba hæc modo referunt ad Christi actionem, ut Cyprianum & Damascenum; modo ad actionem Discipulorum, ut Basilium & Cyrillum Alexandrinum. Paulum quoq; idem Author docet hæc verba potissimum referre ad actionem Discipulorum, id quod ex sequentibus colligitur verbis: Quotiescunque manducabitis panem hunc & Calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis. Et præterea idem fieri planum potest ex instituto & proposito Pauli. Nam emendabat eo in loco Corinthiorum errorem; illi autem non errabant in Consecratione, sed in sumptione, quia non debita cum Reverentiâ sumebant. Quare ad suum accommodat usum hæc verba, ac docet, Christum præcepisse, ut actio Cœnæ celebraretur in memoriam Passionis, ac ideo reverenter & attentè sumenda esse tanta Mystéria. Multa in his habet Bellarminus, quibus semetipsum conficit, dum sui ex more hætenus non semel observato immemor ex verbo *Facite* Sacrificium extorquere conatur, quod antehac autoritate non tantum novitii Doctoris, Hesseli, sed & antiquorum Ecclesie Patrum, quorum vestigia Ille indicavit, de aliis planè & Christi & Apostolorum in Cœnæ primâ administratione actionibus, quàm Sacrificialibus intellexit, ad Doctorem Ecclesie antiquissimum & Interpretem Cælo datum, videlicet Paulum provocans, quò nullum illustriorem & magis fide dignum dare potuisset Bellarminus, hic certè, si unquam alibi *heavotontimorum* nos. Aliorum Ecclesie Romanensis Doctorum & Interpretum Scripturæ similes de verbo *Facite* observationes ad Institutionem Sacramenti Eucharistie pertinentes non adscribo, quas Gerhardus in Confessione Catholicâ, & *Dorscheus* in laudatâ ante Myfariâ Missæ diligenter & singulari studio, prout solent, collegerunt: contentus ea hic adposuisse, quæ Picherellus iterum, Sorbonista nunquam satis laudatus, ex Harmoniâ Evangelistarum & Pauli egregiè notavit, ita scribens: *Vi probem, verbum Facite, in dicto Christi Cœnam instituentis non significare, SACRIFICATE, hæc sunt rationes meæ. Primum, quod nulli dubium esse debet, ajo, eadem repeti à Paulo, quæ hic fuerant dicta, & quod post Calicis porrectionem illic est expressum, hoc facite, quotiescunque biberitis in mei commemorationem, sic itidem post Calicis (legi debet, Panis) mentionem esse subaudiendam, ut post utrumq; porrectionem, Panis nempe & Calicis, hoc dictum sit, quem admodum ipse Paulus duas illorum dictorum ætiologias in unam conjiciens mentionem & edendi & potandi facit, quum dicit, Quotiescunque enim &c. & ad cuius exemplum post mentionem Panis & Calicis dicitur numero multitudinis in Canone Missæ, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Deinde, quia posteriore dicto Paulus aliquid habet amplius quàm priore, nempe, quotiescunque biberitis, ut utrumq; prorsus simile reddatur per analogiam, addo priori, quotiescunque comederitis, ad hunc modum, hoc facite, quotiescunque comederitis, in mei recordationem. Præterea, subobscuriorum Orationem per trajectionem, in rectum ordinem vocum sic restituo, quotiescunque comederitis, hoc facite in mei recordationem. Deniq; Lucam & Paulum cum Mattheo hæc perpetuâ orationis serie conjungo: Accipit panem, dedit Discipulis & dixit, Accipite, comedite, hoc est (enim) corpus meum, quod vobis mosse frangetur & dabitur; quotiescung; autem comederitis Panem hunc, hoc facite in mei Recordationem, Et post aliqua: His ita digestis, & contextu sic ordinato, omnino FACERE in sumpturis, quos adloquitur Paulus, significat, acceptum comedere; nam tò, Facite hoc, valet tò, comedite illud. Atq; ita dixisset Paulus, nisi compendium vulgare magis placuisset. Eadem retinenda est & constructionis & significationis analogia in posteriore dicto de Calice. Atq; hæc ipsam significationem satis ostendit apud Paulum proxima utriusq; dicti, Hoc facite, ætiologia, hæc nempe: Quotiescunque enim comederitis panem hunc, & Calicem hunc biberitis &c. pro, quotiescunque enim hoc feceritis &c. Ordo, (in super) Romani officii, à Cassandro literis mandatus, indicat, imperativum, Facite, significare, Benedicite,**

lib. IV. de
Sacram.
Euchar.
cap. 25.

Opusc.
p. 136.

1. Cor. vi.

